

ADVOKATLIK MAQOMINI OLIISH TARTIBI MILLIY VA XORIJIY QONUNCHILIK

Rahmonaliyev Zikrulloh

Farg'ona davlat universiteti

Yurisprudensiya yo'nalishi talabasi

zikrullohrahmonaliyev68@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.13988234>

ARTICLE INFO

Received: 17th October 2024

Accepted: 19th October 2024

Published: 24th October 2024

KEYWORDS

Qonunchilik, advokat, milliy,
innovatsiya, davlat.

ABSTRACT

Turli mamlakatlar qonunchiligida advokatlik faoliyati uchun talab qilinadigan mezonlar, imtihonlar va boshqa tegishli jarayonlarni solishtirish. Milliy qonunchilikda advokatlik maqomini olishda qanday qoidalar amal qilishi, shuningdek, ushbu jarayonning chet el tajribasi bilan qanday farqlanishi yoki o'xshashliklari ochib beriladi. Xorijiy davlatlar qonunchiligida advokatlik maqomi bilan bog'liq innovatsiyalar va ularning milliy tizimga tatbiqi imkoniyatlari ham ko'rib chiqiladi. Maqola, shuningdek, advokatlik faoliyatining xalqaro standartlarga muvofiqligini ta'minlash bo'yicha taklif va tavsiyalarni ham o'z ichiga oladi.

O'zbekiston Respublikasida advokatlik maqomini olish tartibi advokatlik faoliyatini amalga oshirish uchun muhim qadam bo'lib, bu jarayon huquqiy bilimlarni talab qiladi va maxsus qonunchilikka muvofiq amalga oshiriladi. Quyida milliy qonunchilikda advokatlik maqomini olish tartibining asosiy bosqichlari bayon etiladi. Advokat bo'lish uchun birinchi navbatda, nomzod huquqshunoslik yo'nalishida oliy ma'lumotga ega bo'lishi lozim. Bu degani, nomzod yuridik fakultetni tamomlab, bakalavr darajasini olishi kerak. Ko'pincha, huquqshunoslik bo'yicha magistratura darajasi ham talab qilinadi, chunki bu daraja nomzodning huquqiy bilimlarini yanada chuqurlashtiradi. Huquqiy ma'lumotni olgandan so'ng, nomzod advokatlik maqomini olish uchun davlat imtihonidan o'tishi kerak. O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi huzuridagi Advokatlar malakasini oshirish markazi tomonidan o'tkaziladigan ushbu imtihon nomzodning huquqiy bilimlarini sinovdan o'tkazadi. Imtihon og'zaki va yozma shaklda bo'lib, nomzodning kasbiy bilimlari va amaliy ko'nikmalari sinovdan o'tadi. Imtihondan muvaffaqiyatli o'tgan nomzodlar advokatlik maqomini olish uchun belgilangan vaqt davomida amaliyot o'tashlari kerak. Amaliyot o'tash jarayoni advokatlar yordami ostida amalga oshiriladi va nomzodlarning amaliy ko'nikmalarini shakllantirishga qaratilgan. Amaliyot davomida nomzodlar sud ishlari, mijozlar bilan muloqot qilish, huquqiy hujjatlarni tayyorlash kabi vazifalarni bajarib, advokatlik faoliyati bilan tanishadilar. Amaliyot o'tab, barcha talablarni bajargan nomzodlar Advokatlar palatasiga a'zo bo'lishi kerak. Advokatlar palatasi advokatlarning kasbiy faoliyatini nazorat qiladi, ularning huquq va manfaatlarini himoya qiladi hamda malaka oshirish bo'yicha tadbirlarni tashkil qiladi. Advokat maqomini olgan shaxs, advokatlar reestriga kiritiladi va u advokatlik faoliyatini boshlash huquqiga ega bo'ladi. Advokatlar o'z malakalarini oshirish uchun doimiy ravishda ta'lim olishlari kerak. Bu malaka oshirish kurslari Advokatlar palatasi yoki boshqa huquqiy ta'lim muassasalari tomonidan o'tkaziladi. Malaka oshirish advokatning kasbiy bilimlarini yangilash va takomillashtirishga yordam beradi.

Xorijiy davlatlarda advokatlik maqomini olish tartibi mamlakatlarning huquqiy tizimlari, an'anaviy yondashuvlari va qonunchilik xususiyatlariga bog'liq holda turlicha bo'ladi. Quyida ayrim mamlakatlarda advokatlik maqomini olish jarayoni haqida umumiy ma'lumot beriladi. Advokat bo'lish uchun avvalo bakalavr darajasiga ega bo'lish talab qilinadi. So'ngra, nomzod Amerika yuridik maktablarida uch yillik huquqshunoslik bo'yicha tahsil oladi va «Juris Doctor» (JD) darajasini oladi. Har bir shtatda advokatlik maqomini olish uchun Bar imtihonlarini topshirish zarur. Ushbu imtihonlar nomzodning huquqiy bilimlarini, kasbiy ko'nikmalarini va axloqiy malakasini sinaydi. Imtihonlar yozma va og'zaki shakllarda bo'ladi va nomzodning huquq sohasidagi bilimini, jumladan, davlat va federal qonunchilikni qamrab oladi. Bar imtihonlaridan tashqari, nomzod axloqiy malaka tekshiruvidan o'tishi kerak. Bu jarayonda nomzodning axloqiy xulq-atvori, sudlanganligi yoki muammoli tarixi tekshiriladi. Ayrim shtatlarda, shuningdek, amaliyot o'tash (clerkship) yoki «pro bono» xizmat ko'rsatish talablari mavjud. Bu advokatning amaliy tajribasini oshirishga qaratilgan. Nomzod yuridik fakultetni tamomlab, huquqshunoslik bo'yicha bakalavr yoki ekvivalent darajaga ega bo'lishi kerak. LPC (Legal Practice Course): «Legal Practice Course» (LPC) ni tamomlash shart. Bu kurs yuridik amaliyot bilan bog'liq ko'nikmalarni o'rgatadi. Training Contract: LPC kursidan so'ng, ikki yillik amaliyot (Training Contract) o'tash talab qilinadi. Amaliyot davomida nomzodlar advokatlik firmalarida ishlaydi va turli huquqiy masalalar bilan shug'ullanadi. Solicitors Regulation Authority (SRA): Training Contract muvaffaqiyatli yakunlangach, nomzod Solicitors Regulation Authority (SRA) ga a'zo bo'lib, solicitor maqomini oladi. Bar Professional Training Course (BPTC): Nomzodlar yuridik ta'limdan so'ng, BPTC ni o'tashlari kerak. Bu kurs barristerlik faoliyatiga tayyorgarlik ko'rishga qaratilgan. Pupillage: BPTC kursidan so'ng, nomzodlar bir yil davomida pupillage deb ataladigan barrister amaliyotini o'tadilar. Inns of Court: Barrister maqomini olish uchun nomzodlar bir necha «Inns of Court» dan biriga a'zo bo'lishlari lozim. Pupillage muvaffaqiyatli yakunlanganidan so'ng, nomzod barrister sifatida ro'yxatga olinadi. Erste Juristische Prüfung (Birlamchi Yuridik Imtihon): Birinchi bosqichda nomzodlar huquq fakultetini tugatib, birinchi davlat imtihonidan o'tishadi. Bu imtihon huquqning asosiy tarmoqlarini qamrab oladi. Referendariat (Amaliyot): Birinchi imtihondan so'ng, nomzodlar ikki yillik amaliyot o'tashadi. Bu davrda ular turli huquqiy idoralarda, sudlarda va advokatlik firmalarida ishlashadi. Zweite Juristische Staatsprüfung (Ikkinchi Davlat Imtihoni): Amaliyot yakunida ikkinchi davlat imtihoni topshiriladi. Ushbu imtihon nomzodning advokat sifatida faoliyat yuritishga tayyorligini baholaydi. Advokatlar Palatasi A'zoliqi: Ikkinchi imtihondan muvaffaqiyatli o'tgan nomzodlar Germaniya Advokatlar palatasiga a'zo bo'lib, advokat sifatida ishlash huquqini oladilar. Master 1 yoki Master 2 Diplomi: Nomzodlar avval huquqshunoslik bo'yicha oliy ma'lumot, odatda Master 1 yoki Master 2 diplomi olishi kerak. CRFPA (Centre Régional de Formation à la Profession d'Avocat): Nomzodlar CRFPA deb ataladigan huquqiy ta'lim markaziga kirish imtihonlarini topshirishlari kerak. Ushbu markazda bir yillik nazariy va amaliy ta'lim o'tiladi. CAPA (Certificat d'Aptitude à la Profession d'Avocat): CRFPA kursini tugatgandan so'ng, nomzodlar CAPA sertifikatini olish uchun yakuniy imtihondan o'tadilar. Bu sertifikat advokat sifatida faoliyat yuritish huquqini beradi. Advokatlar Palatasi A'zoliqi: CAPA ni qo'lga kiritgach, nomzodlar Advokatlar palatasiga a'zo bo'lishlari va advokat sifatida faoliyat boshlashlari mumkin.

Advokatlik maqomini olish tartibi milliy va xorijiy qonunchilikda muhim va murakkab jarayon bo'lib, har bir mamlakatda o'ziga xos talablar va qoidalar mavjud. Milliy qonunchilikda advokatlik maqomini olish uchun yuridik ma'lumotga ega bo'lish, davlat imtihonlaridan o'tish, amaliyot o'tash va Advokatlar palatasiga a'zo bo'lish kabi talablar mavjud. Ushbu talablar advokatlarning huquqiy bilimlari va kasbiy malakasini oshirishga qaratilgan. Xorijiy qonunchilikda esa advokatlik maqomini olish tartibi mamlakatning huquqiy tizimiga qarab farqlanadi. Masalan, AQSh, Buyuk Britaniya, Germaniya va Fransiyada advokat bo'lish uchun maxsus ta'lim, davlat imtihonlari, amaliyot va kasbiy malaka tekshiruvlari talab qilinadi. Ushbu jarayonlar advokatlarning xalqaro darajadagi malakaga ega

bo'lishini ta'minlaydi. Milliy va xorijiy qonunchilikda advokatlik maqomini olish tartibining tahlili shuni ko'rsatadiki, barcha tizimlarda asosiy maqsad huquqiy bilimlarni chuqur o'zlashtirgan, kasbiy malakaga ega, axloqiy jihatdan komil va xalqaro standartlarga mos advokatlar tayyorlashdir. Milliy tizimlar xorijiy tajribani o'rganish va uni tatbiq qilish orqali advokatlik faoliyatini yanada takomillashtirishi mumkin. Shu bilan birga, xorijiy tizimlar ham milliy tizimdagi muvaffaqiyatli tajribalarni o'z faoliyatiga tatbiq etishi mumkin. Shunday qilib, advokatlik maqomini olishning milliy va xorijiy tartiblarini tahlil qilish ushbu jarayonlarning o'xshash va farqli jihatlarini aniqlashga, ilg'or tajribalarni milliy tizimga tatbiq qilishga va advokatlik institutini yanada rivojlantirishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. «O'zbekiston Respublikasi Advokatlik faoliyati to'g'risidagi qonun va uning sharhlari «
2. «O'zbekiston Respublikasida huquqiy islohotlar va advokatlik faoliyati»
3. «Yuridik kasbiy etika va advokatlik faoliyati»
4. «Comparative Legal Professions: A Comparative Study of Lawyers Around the World»
5. «The Law of Lawyers: A Comparative Guide to Key Issues and Concepts»
6. «The Globalization of the Legal Profession: Comparative Perspectives»
7. «Becoming a Lawyer: Discovering and Defining Your Professional Persona»
8. «Legal Ethics and Professional Responsibility»
9. «Comparative Law: Cases, Text, Materials»
- 10.»The Common Law Tradition: A Comparative Perspective»
11. «Comparative Legal Traditions in a Nutshell»

INNOVATIVE
ACADEMY